
Az alfától az ómegáig: a kisértékűtől a kiemelt jelentőségű perekig*

WOPERA ZSUZSA**

Bevezetés

a z eljárási törvények stabilitása a jogbiztonság egyik sarokköve. Ezt a tételt láthatóan nem tartják szem előtt napjaink kodifikátorai, amikor több mint egy évtizede azt tapasztaljuk, hogy a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény újabb és újabb módosításait az egymást váltó igazságügyi kormányzatok, vagy egyéni képviselők ötletelése, vesszőparipái határozzák meg.¹

A korábbi igazságügyi kormányzat nem volt eltántorítható a „gazdasági perekre” vonatkozó különös-részi szabályozás visszahozatalától, és a 2006, 2007. évi előterjesztéseit ért lesújtó kritikák ellenére 2009-ben újból, más cím alatt ismételten megkísérelte az 1992-ben számúzott Rész rekodifikációját. A tervek szerint zömében 2011. január 1-jén hatályba lépő, a vállalkozások egymás közötti pereire vonatkozó szabályokat a Pp. XXVI. fejezetébe a 2009. évi LXVIII. törvény kívánta bevezetni, melyet azonban meghiúsított a 2010. évi LIX. törvény, így a Pp. vállalkozások közötti jogvitákat önálló pertípusként szabályozó rendelkezései mégsem léptek hatályba.

Szerencsésebb kimenetelű lett a kisértékű perekre vonatkozó szabályozás 2008.

* A tanulmány az OTKA K 68304. nyilvántartási számú kutatási pályázatának keretei között készült.

** Egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Eljárásjogi Tanszék.

¹ Polgári perrendtartási törvényünk legutóbbi módosításait illetően hasonlóan markáns véleményt fogalmazott meg Cserba Lajos: A polgári eljárásjog átfogó újraszabályozásához c. tanulmányában (In: Kodifikációs tanulmányok a polgári jog és a polgári eljárásjog témakörében, szerk: Barta Judit és Wopera Zsuzsa, Novotni Kiadó, Miskolc, 2011. 204. o.). Véleménye szerint az utóbbi évek színvonalatlan, kazuisztikus jogalkotása oly mértékben rontottak a norma dogmatikai színvonalán, hogy a jogbiztonságot csak a jól képzett jogalkalmazók, mindenképpen a bírói kar rutinja tartotta fenn. Az utóbbi évek polgári eljárásjogot érintő jogalkotását ötletszerűnek, a hazai jogalkalmazás szempontjából indifferens folyamatokat szabályozó, esetenként politikai indíttatású jogalkotási divatnak alárendelt, gazdasági vagy hivatásrendi érdekeknek megfelelő, a szabályozás látens hatásait figyelmen kívül hagyó, összességében inkább káros, mint hasznos kodifikációnak tekinthetjük. (Uo. 207. o.) Ezzel összecsengő véleményt alkotott Varga István is, aki a mai magyar perjogi jogalkotás „példátlan minőségi felhígulásáról” írt egy tanulmányában. In: A határokon átnyúló igényérvényesítés új európai alternatívái, in: Polgári és polgári eljárásjogi szabályok átalakulása az Európai Unió jogában, MOKK Kiadvány Budapest, 2009. 37. o.

évi XXX. törvénnyel történő bevezetése, annak ellenére is, hogy e perek szabályai azóta többször módosultak, és a gyakorlat részéről sem részesült meleg fogadtatásban az új peres eljárás, azt mondhatjuk, hogy bevezetése mellett pergazdaságossági és perhatékonysági érvek egyaránt szóltak.

A vállalkozások egymás közötti perei pedig, más köntösben ugyan, de 2011-ben mégis helyet kaptak és visszatértek a Pp. Különös részébe mint kiemelt jelentőségű perek. Ha a kisértékű pereket tekintjük a pertárgyérték nagyságától függő különös szabályozás alfájának, akkor 2011-ben az új igazságügyi kormányzat megteremtette e szabályozás ómegáját, a kiemelt jelentőségű perekre vonatkozó rendelkezések bevezetésével, a 2011. évi LXXXIX. törvénnyel.

Jelen ünnepi tanulmány keretei között döntően e két speciális pertípus szabályait, bevezetésének körülményeit és indokait elemzem, melyek hű lenyomatát adják az ezredfordulót követő perjogi jogalkotás mikéntjének és minőségének.

1. Az értékhatár jelentősége a polgári ügyek körében

A jogrendszer szinte valamennyi ága jelentőséget tulajdonít az értékhatárnak. A hatályos magyar polgári eljárásjogban alapvetően két értékhatárnak van relevanciája az ügy súlyának megítélése szempontjából, és ezzel együtt a bírósági hatáskör, ill. a rendelkezésre álló eljárástípus meghatározásakor:

- Tízmillió forint: ez a „nagy ügyek” alsó értékhatára: azok a vagyoni jogi perek, ahol a pertárgy értéke a 10 millió Ft-ot meghaladja 2011. március 1-jével ismét a megyei bíróság elsőfokú hatáskörébe tartoznak, ahol 30 millió Ft felett a jogi képviselő is kötelező (nem minden pertípusban),
- Egymillió forint: ez a „kis vagy bagatell ügyek” felső értékhatára: csak fizetési meghagyás útján érvényesíthető a kizárólag pénz fizetésére irányuló olyan lejárt követelés, amelynek az összege az egymillió forintot nem haladja meg. A fizetési meghagyás kibocsátása 2010. június 1-jével bírósági hatáskörből átkerült közjegyzői hatáskörbe. Ha a kibocsátott fizetési meghagyással szemben a kötelezett ellentmond, akkor az eljárás perré fordul és kisértékű per lesz belőle.

2007-es statisztikák szerint az összes polgári peres ügy 32,1 %-át az egymillió forint alatti követelések teszik ki.² Ebben, a pertárgyértéktől függő szabályozási modellben jelent további differenciálást a 2011 júliusában hatályba lépett módosítás, mely kiemelt jelentőségűnek minősíti a 400 Millió Ft pertárgyértéket meghaladó követelések érvényesítése iránti pereket.

2. A kis perértékű ügyek az Európai Unió tagállamaiban és az uniós jogban

Az Európai Unió szinte valamennyi tagállamban létezik külön szabályozás a kis

² Az idézett adatot a 2008. évi XXX. törvény általános indokolása tartalmazza.

perértékű ügyekre.³ A tekintetben viszont, hogy milyen értékhatár alatti ügyek minősülnek bagatellnek, és milyen szabályok szerint bonyolódnak az igénybe vehető egyszerűsített, ill. gyorsított eljárások, óriási eltérések vannak a tagállamok között.⁴ Amennyiben kis perértékű polgári és kereskedelmi ügyben határon átnyúló követelést kíván érvényesíteni a felperes, külön uniós norma vonatkozik erre az eljárásra, az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről, mely 2009. január 1-jén lépett hatályba. A rendelet létrehozott egy a kis értékű követelések esetén alkalmazható európai eljárást, amelynek célja a határokon átnyúló, kis értékű követelésekkel kapcsolatos ügyek elbírálásának egyszerűsítése és felgyorsítása. Az eljárás főszabály szerint írásbeli, formanyomtatványok segítik az igényérvényesítést. A rendeletet azokban a határokon átnyúló polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni, amelyeknél a követelés értéke a keresetlevél hatáskörrel és

³ Ld. erre vonatkozóan részletesen: Nyilas Anna: A polgári per egyszerűsítésének és gyorsításának eszközei az európai jogrendszerekben, különös tekintettel a kis értékű követelésekre vonatkozó eljárásokra, PhD értekezés, Debrecen, 2011. 148-193. o.

⁴ Az Európai Igazságügyi Hálózat polgári és kereskedelmi ügyekben „egyszerűsített és gyorsított eljárások” menüpont alatt az alábbi adatokat tartalmazza az egyes tagállamokban elérhető, kis perértékű ügyekben rendelkezésre álló eljárásokról. Az adatok hatályossága bizonytalan, tekintettel arra, hogy több tagállam vonatkozásában az utolsó frissítés időpontja 2006, 2007.

http://ec.europa.eu/civiljustice/simplif_accelerat_procedures/simplif_accelerat_procedures_ec_hu.htm
2011. szeptember 9.

Ország	Kis perértékű ügy felső értékhatára	Eljárás típusa
Belgium	1860 Euró ~500 000 Ft	Fakultatív: fizetés elrendelésére irányuló rövidített bírósági eljárás
Németország	600 Euró ~162 000 Ft	Bíróság mérlegelésétől függően speciális egyszerűsített eljárás
Görögország	1500 Euró ~ 400 000 Ft	Kötelező: egyszerűsített eljárás körzeti bíróság hatáskörében
Spanyolország	3000 Euró ~800 000 Ft	Kötelező: szóbeli eljárás
Franciaország	4000 Euró ~1 080 000 Ft	Fakultatív: egyszerűsített szóbeli eljárás, bírósági békéltető, ha nincs egyezség, a bíró dönt
Olaszország	2582 Euró ~700 000 Ft	Kötelező: békebíró előtti eljárás
Luxemburg	10 000 Euró ~ 2 700 000 Ft	Fakultatív: békebíró előtti eljárás, vagy fmh. eljárás
Hollandia	5000 Euró ~ 1 350 000 Ft	Fakultatív: alkörzeti bíróság előtt, szóbeli eljárás
Ausztria	2000 Euró ~540 000 Ft	Kötelező: különös eljárási szabályok
Egyesült Királyság	5000 GBP ~ 1 540 000 Ft	Egyszerűsített eljárás
Szlovénia	836 Euró ~230 000 Ft	Kötelező: egyszerűsített eljárás
Portugália	15 000 Euró ~ 4 000 000 Ft	Fakultatív: egyszerű, rugalmas eljárás
Magyarország	3700 Euró ~ 1 000 000 Ft	Kötelező: fmh. eljárás, ha perré fordul: kísértékű per vagy normál per (fakultatív)

illetékességgel rendelkező bíróság általi kézhezvételekor nem haladja meg a 2000 Euró összeget, az összes kamat, kiadás és költség nélkül.

3. A kis perértékű ügyek szabályainak alakulása Magyarországon

3.1. A kis perértékű ügyek a rendszerváltást követően. A rendszerváltást követően az 1997. évi LXXII. törvény (VII. Novella) teremtette meg a kis perértékű ügyek, az ún. bagatell-bírászkodás⁵ kategóriáját kizárólag perorvoslati szakban, és vezetett be ebben az ügycsoportban egy egyszerűsített (de szigorúbb szabályok szerint bonyolódó) fellebbezési eljárást,⁶ a rendkívüli perorvoslatok, a felülvizsgálati eljárás körében pedig egy ún. engedélyhez kötött felülvizsgálatot.

A többször módosított szabályokat követően akkor minősült az ügy kis perértékűnek, ha a helyi bíróság elsőfokú hatáskörébe tartozó vagyoni jogi perben, a fellebbezésben vitatott érték nem haladta meg a 200 000 Ft-ot vagy a kereseti követelés 10 %-át.

Az egyszerűsített fellebbezési eljárás lényege az volt, hogy másodfokon a per nem folytatódott érdemben, hanem csak az elsőfokú bíróság határozata került revízió alá a tekintetben, hogy az anyagi és eljárási jogi értelemben jogszerű volt-e. A VII. Novella indokolása szerint a kis perértékű ügyekben nem volt célszerű olyan eljárási rendet működtetni, amely a társadalomra az ügy értékénél jóval jelentősebb anyagi terhet ró.

A felülvizsgálati eljárás körében engedélyhez kötött a felülvizsgálatot vezetett be a 2007. évi LXXII. törvény. Akkor volt engedélyhez kötött a felülvizsgálat, ha a kérelmező által vitatott határozatban, illetve a határozat vitatott részében megítélt, illetve elutasított követelés a kétszáz ezer forintot nem haladta meg. Ez azt jelentette, hogy felülvizsgálatnak csak akkor volt helye, ha a felülvizsgálat iránti kérelem előterjesztését a Legfelsőbb Bíróság engedélyezte. Az engedély iránti kérelmet a felülvizsgálati kérelemmel együtt kellett benyújtani. Ha a kérelem megalapozott volt, a felülvizsgálati eljárást az LB lefolytatta, ellenkező esetben a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet elutasította.

A felülvizsgálati eljárás tekintetében ezt az értékhatárt emelte fel a jogalkotó az 1999. évi CX. törvénnyel 500 000 Ft-ra, oly módon, hogy kizárta a felülvizsgálatot olyan vagyoni jogi ügyben, amelyben a felülvizsgálati kérelemben vitatott érték az ötszáz ezer forintot nem haladta meg. Ezt az értékhatárt emelte tovább a 2005. évi CXXX. törvény 1 millió Ft-ra, ma is ez hatályos.

A 2008. évi XXX. törvény terjesztette ki a kis perértékű ügyekre vonatkozó speciális szabályozást az elsőfokú eljárásra is, így egységes módon biztosítva a kisértékű perek gyors és költségkímélő elintézését. A 2008. évi XXX. törvény a Pp.

⁵ Ld. erre vonatkozóan: Gáspárdy László: Modern magyar perjogtörténet, Miskolc, Novotni Kiadó, 2003. 52-53. o.

⁶ Ld. erre vonatkozóan pl: Wallacher Lajos: Perorvoslat kis perértékű ügyekben – a hetedik Pp. novella, in: Magyar Jog 1997/11. szám, 650-663. o; Nyilas Anna: A polgári per egyszerűsítésének és gyorsításának eszközei az európai jogrendszerekben, különös tekintettel a kis értékű követelésekre vonatkozó eljárásokra, PhD értekezés, Debrecen, 2011.

http://jog.unideb.hu/documents/doktori_iskola/nyilvanos/teljesdolgozat_nyilas.pdf

XXVI. fejezetébe iktatta be a kisértékű perekre vonatkozó különös szabályokat, melyek 2009. január 1-jén léptek hatályba.

3.2. A kisértékű perek fogalmának és szabályainak összekapcsolása a fizetési meghagyásos eljárással és ennek következményei.A jogalkotó a kisértékű perek fogalmát és szabályozását összekapcsolta a fizetési meghagyásos eljárással, amiből az következik, hogy a kisértékű per mindig fizetési meghagyásos eljárást követ, ez alól nincs kivétel. Egyes jogirodalmi álláspontok szerint a kisértékű perekről szóló fejezet nem is egy új pertípust hozott létre, hanem egy nemperes eljárás speciális jogorvoslati szakaszaként értelmezhető.⁷

A jogalkotó ugyanakkor a szabályozás eredeti szövegét módosítva a 2009. évi L. törvénnyel, ma már nemcsak a fizetési meghagyás kibocsátását követő ellentmondás folytán perré alakult eljárásban rendeli alkalmazni a kisértékű perek szabályait, hanem akkor is, ha az sikertelen, érdemben el nem bírált fizetési meghagyásos eljárást követ, mert pl. a közjegyző a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet a 2009. évi L. törvény 24. §-a alapján hivatalból elutasítja, vagy az eljárást megszünteti.

Mindez tehát azt jelenti, hogy kétféle kisértékű per lehetséges: az egyik az érdemben lezárult és ellentmondással megtámadott fizetési meghagyásos eljárást követi, míg a másik egy nem érdemi végzéssel (hivatalból elutasító, eljárást megszüntető) lezárt nemperes eljárást követ.

A kötelezően előírt helyi bírósági hatáskör következtében nem alkalmazhatók a kisértékű perek szabályai, ha az ügy a tárgyánál fogva tartozik megyei bíróság elsőfokú hatáskörébe [Pp. 23. § (1) b)–k) és m)–o) pontjai] akkor sem, ha a megelőzően fizetési meghagyásos eljárás útján érvényesített pénzkövetelés összege az egymillió forintot nem haladja meg, így pl. közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti perben, vagy nemzetközi szállítmányozással, áru fuvarozással kapcsolatos perben. Ez tehát azt jelenti, hogy az ilyen jogviszonyból eredő pénzkövetelés az egymillió forint alatti összeg miatt kötelezően fizetési meghagyás útján érvényesítendő, de az eljárás perré fordulása esetén az ügy már megyei bírósági hatáskörbe tartozik, és ott nem alkalmazhatók a kisértékű perek szabályai.

Mind a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény 37. § (3) bekezdése, mind a Pp. 315. § (1) bekezdése rögzíti a jogosult (felperes) per-előkészítési kötelezettségét, amelynek elmulasztása a perré fordult eljárás megszüntetését vonja maga után.

A közjegyző az ellentmondásról szóló értesítés kézbesítésével egyidejűleg felhívja a jogosultat, hogy az értesítés kézbesítésétől számított 15 napon belül a bíróságnak benyújtott beadványon a peres eljárás illetékét rója le és az ügyre vonatkozó részletes tényállításait adja elő és bizonyítékait terjessze elő. Ez utóbbit az teszi szükségessé, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem formanyomtatványán a követelés alapjául szolgáló jogviszonyt, és az érvényesített

⁷ Varga István: *Kisértékű perek*, in: *A polgári perrendtartás magyarázata*, szerk: Németh János, Kiss Daisy, CompLex Kiadó, Budapest, 2010. 1468. o.

követelést elegendő kódok⁸ alapján megjelölni, így a jogosult részletes tényállításai körében tudja pontosítani követelését, ami azért elengedhetetlen, mert a kötelezett (ekkor már alperes) erre tekintettel tud érdemben nyilatkozni a keresetre. A bíróság a pert megszünteti, ha a jogosult az illetékfizetési és tényállás-előadási, bizonyíték-előterjesztési kötelezettségét határidőben nem teljesíti.

3.3. Speciális szabályok a felek megjelenésének garانتálására a kisértékű perben. A kisértékű perben – az általános peres eljárási szabályokhoz képest is – nagy jelentőséghez jut a szóbeliség és közvetlenség. A tárgyaláshoz való jog ezekben a perekben első fokon nem korlátozható. A per ésszerű időn belül történő befejezésének követelménye is fokozottan érvényesül, hiszen sok esetben a per tárgya értékének sokszorosát teszi ki a bírósági eljárás költségei.

Az első tárgyalásnak kiemelt jelentősége van, a szabályozás célja, hogy a jogvita lehetőség szerint már az első tárgyaláson eldönthető legyen. Hangsúlyosabb szerepet szán a törvény a feleknek a perelőkészítésben, és perbeli nyilatkozataik megfelelő időben való megtételében. A fentiek következtében a mulasztás szankcionálása is lényeges eltéréseket mutat az általános szabályokhoz képest. Az első tárgyalás alperes általi elmulasztása esetén a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás nem akadályozza a perre fordult eljárás első tárgyalásán az alperessel szembeni bírósági meghagyás kibocsátásának. Tekintettel arra, hogy a kisértékű perek minden esetben fizetési meghagyásos eljárásként indulnak, egy korábbi polgári kollégiumi állásfoglalás (PK 172. sz. állásfoglalása b) pontja) kimondta, hogy nincs helye az első tárgyalás alperes általi elmulasztása esetén bírósági meghagyás kibocsátásának azon logika mentén, mely szerint a fizetési meghagyással szembeni ellentmondás a kötelezett írásbeli védekezésének minősül, és ezzel nem teljesül a Pp. 136. § (2) bekezdésben foglalt egyik feltétel. A jogalkotó azonban kifejezetten lehetővé kívánta tenni a bírósági meghagyás kibocsátását a mulasztó alperessel szemben, ezzel is kihangsúlyozva a felek tárgyaláson való megjelenési kötelezettségének fontosságát.

A Legfelsőbb Bíróság 2009. május 22-én kihirdetett 2/2009. Polgári jogegységi határozata felülvizsgálta a PK 172. számú állásfoglalást, és ennek körében megállapította, hogy a fizetési meghagyás ellen benyújtott ellentmondás alapján kitűzött tárgyalás elmulasztása esetén – mind a kisértékű, mind a kisértékűnek nem minősülő perekben – kizárt a bírósági meghagyás kibocsátása, ha a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás érdemi ellenkérelmet (védekezést) tartalmaz.

A Pp. idézett szabálya a 2/2009. (V. 22) PJE fényében a következők szerint értelmezendő helyesen: ha a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás érdemi ellenkérelmet tartalmaz, akkor nincs helye a bírósági meghagyás kibocsátásának, ellenben, ha az ellentmondás nem tartalmaz érdemi védekezést, akkor a bírósági meghagyást ki kell bocsátani, ha annak a Pp. 136. §-ában megállapított egyéb feltételei is fennállnak (pl. nincs helye a per megszüntetésének).

⁸ E kódok listáját tartalmazza a Magyar Országos Közjegyzői Kamara honlapja az alábbi menüpont alatt: http://mokk.hu/linkgyujto/FMH_pub/KODTAR-20100528.pdf

A bíróság a folytatólagos tárgyalás elmulasztása esetén a tárgyalást – az új határnap egyidejű kitűzésével – csak kivételesen indokolt esetben halaszthatja el, ennek hiányában a tárgyalást berekeszti és a határozatot a rendelkezésre álló adatok alapján hozza meg.

További szigorítás, hogy abban az esetben, ha a felek közül bármelyik tárgyaláson egyik fél sem jelenik meg, vagy a megjelent fél az ügy tárgyalását nem kívánja, illetőleg nyilatkozatot egyáltalában nem tesz, és a távollévő felperes megelőzőleg egyik esetben sem kérte, hogy a bíróság a tárgyalást távollétében is tartsa meg, szünetelés megállapítása helyett a Pp. kötelező permegszüntetését rendel alkalmazni.

Értékelve a kisértékű perekben 2009 januárjában hatályba lépette szabályozást elmondhatjuk, hogy mind a magyarországi jövedelmi és vagyoni viszonyokat figyelembe véve, mind a vonatkozó uniós normában meghatározott értékhatárt tekintve a jogalkotó kissé magasán húzta meg a kisértékű perek értékhatárát, indokoltabb lett volna az 500 000 Ft-os értékhatár.

Ha azt vizsgáljuk, hogy mi indokolta a „kisértékű pereknek” a Pp. külön részében történő elhelyezését, értékes következtetésekre juthatunk. Indokolt volt-e új részt – tehát a Pp.-n belüli legnagyobb egységet – képezni a kisértékű perek szabályait tartalmazó egyetlen fejezetnek?

A szakirodalomban megjelenő egyik álláspont szerint a kisértékű perekre vonatkozó szabályokat a jogalkotó hibásan helyezte el a legmagasabb szerkezeti egységbe, a részbe. Helyesen, s a szabályok tartalma szerint indokoltan elegendő lett volna a különleges eljárások IV. részében önálló fejezetben szabályozni. Bár a szerkezeti szint helytelen megválasztása értelmezési nehézséget, anomáliát várhatóan nem okoz, annak korrigálása könnyű, helyesbítése a jogalkotótól elvárható.⁹

Magam is osztom ezt az álláspontot, mely szerint a jogalkotó akkor járt volna el helyesen, ha a kisértékű perek szabályait nem a Pp. önálló, V. Részében (ma már VI. részében) helyezi el, hanem a Negyedik részben, a Különleges eljárások c. alatt. Szabó Imre ezzel szemben a fenti érvek alapján egyetért, vagy legalábbis nem vitatja a Pp. önálló részében történő elhelyezést, arra tekintettel, hogy a Pp. Negyedik Részében (XV-XXV. fejezetek) szabályozott valamennyi pernek speciális a tárgya (házasság megszüntetése, családi jogállás rendezése, sajtóhelyreigazítás stb.), az valamely különös anyagi jogi jogviszonyból származik, ezzel szemben a kisértékű perekben ilyen speciális pertárgy nincs, az pusztán a követelés összegére tekintettel részesül különös eljárási szabályozásban.¹⁰ Ez az álláspont is támogatható, mindenesetre a jogalkotó a kiemelt jelentőségű perek esetében ugyanezt a kodifikációs technikát választotta, azaz a kiemelt jelentőségű perket is külön részben helyezte el, ahol szintén csak a vagyoni jogi perben érvényesített követelés összegére tekintettel valósul meg a különös szabályozás.

⁹ Pallós Nikoletta: A kisértékű per szabályainak perrendi kompatibilitása, Dogmatikai elemzés jogtörténeti és európai kitekintéssel c. PhD értekezése, Kézirat, 2011. Szeged, 116. o.

¹⁰ Szabó Imre ennek a véleményének adott hangot Pallós Nikoletta PhD értekezésének nyilvános vitáján 2011. június 27-én Szegeden, ahol jelen tanulmány szerzője a jelölt hivatalos bírálójaként vett részt.

4. A kiemelt jelentőségű perek

A Pp.-ben 2011. július 13-tól helyet kapó „A kiemelt jelentőségű perek” c. fejezet egy komplex jogalkotási törvénycsomag részeként került be a törvény Ötödik részébe, a XXVI. fejezet alá, mellyel a kisértékű perekről szóló eddigi XXVI. fejezet immár a törvény Hatodik részébe a XXVII. Fejezet alatt található.

Álláspontom szerint a jogalkotó a kiemelt jelentőségű ügyek kategóriájának meghatározásakor döntően a büntetőeljárásra fókuszált, és határozott meg e területen számos olyan tényállást, melyet kiemelt jelentőségűnek minősített, így pl. a hivatali visszaélést, a bűnszervezetben elkövetett bármely bűncselekményt, ill. a különösen nagy értékre elkövetett bűncselekményeket stb.

A polgári perek körében az új szabályozás – mely 2011. július 13-án úgy lépett hatályba, hogy a folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell – kizárólag a per tárgyának értéke alapján minősíti az ügyet kiemelt jelentőségűnek.

Semmilyen más szempont, úgy, mint pl. a peres felek jelentős száma, vagy kiemelkedő társadalmi, nemzetközi érdek, közérdek vagy pl. környezetvédelmi érdek alapján nem minősülhet az ügy kiemelt jelentőségűnek, csak, ha meghaladja a törvényben meghatározott pertárgyértéket.

A törvény lakonikus rövidegű általános és részletes indokolása sem hagy kétséget afelől, hogy nem egy kiérlelt, jól előkészített és koherens jogalkotási stratégia részeként elfogadott jogszabállyal van dolgunk.¹¹

4.1. A kiemelt jelentőségű per fogalma. Az új szabályok szerint akkor minősül a per kiemelt jelentőségűnek, ha a megyei bíróság hatáskörébe tartozó, a Pp. 23. § (1) bekezdés a) pontja szerinti vagyoni jogi perben érvényesített követelés összege a 400 millió forintot meghaladja.

A marasztalásra irányuló perek mellett azok a megállapításra irányuló perek is kiemelt jelentőségűnek minősülnek, amelyek esetében a per tárgyának értéke – ha marasztalás kérhető lenne – meghaladná 400 Millió Ft-ot. Mi következik a fentiekből?

- Kizárólag az értékhatárra tekintettel minősülhet egy per kiemelt jelentőségűnek, és csak akkor, ha megyei bíróság hatáskörébe tartozik. Tehát pl. egy olyan házassági vagyoni jogi perben, melyet a házassági perrel együtt, vagy annak folyamán indítottak, így helyi bíróság hatáskörébe tartozik, e vagyoni jogi perre akkor sem alkalmazhatók a kiemelt jelentőségű

¹¹ Részlet a 2011. évi LXXXIX. törvény általános indoklásából: „a hazai igazságszolgáltatás eljárásjogi rendszerének több évtizedes alkalmazása során megmutatkoztak azon szakmai és gyakorlati hiányosságok, melyek korrekciója a jogkövető és jogkereső állampolgárok jogos elvárásai teljesítésének, valamint a gazdasági élet szabályszerű működésének támogatása érdekében napjainkra halaszthatatlanná váltak. A jogalkotó kiemelt jelentőséget tulajdonít a törvényes rend, a köz- és jogbiztonság fenntartásának és erősítésének, valamint a jó és olcsó állam megteremtése érdekében a hatékony, gyors, az igazság szolgáltatására törekvő jogrendszer felépítésének. Az állam irányában a polgárok részéről meglévő közbizalom fenntartásának fontos eleme, mind a polgári, mind a büntető eljárásokban a nagy súlyú, kiemelt vagyoni értéket érintő és a társadalom által nagy figyelemmel kísért ügyek hatékony, belátható időben lezárható, jogszerű elbírálása. A törvény a fenti célok elérését segítő rendelkezésekkel, valamint a kiemelt ügyekre vonatkozó szabályozás eljárásjogi szabályainak megteremtésével egészül ki a jogrendszer.”

perek különös szabályai, ha a per tárgyának az értéke meghaladja a 400 Millió Ft-ot. Ezt egyébként a Pp. 386/A. § (2) bekezdése ki is zárja. Lásd később.

- Ezekben a perekben kötelező a jogi képviselő, tekintettel a Pp. 73/A. § (1) bekezdésének b) pontjára, mely szerint kötelező a jogi képviselő a Pp. 23. § (1) a) pontjában meghatározott vagyoni jogi perek közül azokban, ahol a per tárgyának értéke a 30 Millió Ft-ot meghaladja.
- A Pp. 386/A. § (1) bekezdés a) pontjának pontatlan megfogalmazása miatt kétségeink lehetnek a tekintetben, hogy a kiemelt jelentőségű perek szabályai a Pp. 23. § (1) bekezdés a) pontjának hatálya alá tartozó vagyoni jogi perekben kívül a megyei bíróság hatáskörébe tartozó, a Pp. 23. § (1) bekezdés b)–o) pontjai alá tartozó egyéb perekben alkalmazhatók-e, akkor, ha azok pertárgyértéke a 400 Millió Ft-ot meghaladja. Előfordulhatnak ilyen magas pertárgyértékű ügyek különösen pl. nemzetközi szállítmányozással és áru fuvarozással kapcsolatos perekben, iparjogvédelmi perekben, az egészségügyi szolgáltatókkal kötött finanszírozási szerződésből eredő perekben, az értékpapírból származó jogviszonnyal kapcsolatos perekben, de nem zárhatók ki közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti perben vagy személyhez fűződő jogok megsértése miatt indított perben sem. Álláspontunk szerint a válasz igenlő, ezekben a megyei bírósági hatáskörbe tartozó ügyekben is alkalmazhatók a kiemelt jelentőségű perek szabályai.
- Ezt az értelmezést erősíti tovább a Pp. 386/A. § (2) bekezdése mely szerint az Ötödik Részben foglaltakat a XV-XXV. fejezet szerinti különleges eljárásokban nem kell alkalmazni. Így kizárt a kiemelt jelentőségű per szabályainak alkalmazása a megyei bíróság hatáskörébe tartozó perek körében a közigazgatási perben (XX. fejezet), sajtó-helyreigazítási perben (XXI. fejezet), a végrehajtási perekben (XXV. fejezet), munkaügyi perekben vagy a munkaügyi ellenőrzés, a munkavédelem keretében hozott közigazgatási határozat, valamint a társadalombiztosítási határozat bírósági felülvizsgálata iránti perekben, melyek során a munkaügyi bíróság a XX. fejezet szabályai szerint jár el (XXIII. Fejezet).

A jogalkotó szakmai hozzáértése kérdőjeleződik meg akkor, amikor a Pp. 386/A. § (2) bekezdésében olyan különleges perekben is kizárja a kiemelt jelentőségű perek szabályainak alkalmazását, melyek vagy a hatáskör kapcsán, vagy a per tárgya folytán ipso iure nem tartozhatnak a XXVI. fejezet hatálya alá, vagy azért, mert kötelezően helyi bíróság hatáskörébe tartoznak, vagy azért, mert nem vagyoni jogi perek.

Így pl. kizárólag helyi bíróság hatáskörébe tartoznak a házassági perek, a származási perek, a szülői felügyelettel, gondnoksággal kapcsolatos perek, ezek említése ennél fogva teljesen értelmetlen, továbbá nem vagyoni jogi perek. A házassági vagyoni jogi per, ha nem a házassági perrel együtt vagy annak folyamán indítják, bekerülhet a XXVI. fejezet hatálya alá, akkor viszont nem tartozik a Pp. XV. fejezetének hatálya alá. A munkaügyi perek (XXIII. Fejezet) körében azért felesleges a kizárás, mert a megyei bírósági hatáskör mint feltétel, szintén nem

teljesül. A XXI. fejezetben szabályozott sajtó-helyreigazítási perek tárgya nem vagyoni jogi, ennél fogva szintén kizártak. A végrehajtási perek (XXV. fejezet) részben a hatáskör miatt kizártak a XXVI. fejezet hatálya alól (így pl. a végrehajtás megszüntetése, korlátozása iránti perek, végrehajtási igényper: helyi bírósági hatáskör), vagy a per tárgya miatt: foglalás térése iránti per, a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránti per, így egyedül a követelés behajtása iránti perben kerülhet szóba a XXVI. fejezet alkalmazhatósága, de az is nehezen elképzelhető. A XXIV. Fejezet alatt található nemperes eljárás tárgya szintén kizárja kiemelt jelentőségű per szabályainak alkalmazhatóságát.

A Pp. 386/A. § (2) bekezdésében nevesített XV-XXV. fejezet szerinti különleges eljárások körében egyedül a közigazgatási perekben (XX. fejezet) van értelme az ott megfogalmazott kizárásnak.¹²

A megyei bírósági hatáskör kérdését továbbgondolva előre vetíthető, vagy legalábbis feltételezhető, hogy ezek a kiemelkedően magas pertárgyértékű perek elsősorban gazdálkodó szervezeteket fognak érinteni, ami azt jelenti – az illetékességi szabályokra tekintettel – hogy várhatóan éppen az a két megyei bíróság lesz a legfrekvenciáltabb ezekben e perekben, amelyek a bírósági ügyforgalmi adatok tanúsága szerint egyébként is a legnagyobb ügyteherrel dolgoznak: a Pest Megyei Bíróság és a Fővárosi Bíróság. Vajon képesek lesznek-e betartani ezek a bíróságok – további bírói kinevezések hiányában – a törvény által előírt szoros határidőket.¹³

Nem gondolom, hogy generális megoldást jelenthet e bíróságok növekvő munkaterhéből adódó problémák kezelésére a Pp. 47. § (1) bekezdésében lehetővé tett speciális kijelölési ok, mely szerint „a Legfelsőbb Bíróság az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnökének indítványára az illetékes bíróság helyett más, azonos hatáskörű bíróságot jelöl ki az ügy vagy a bíróságra adott időszakban érkezett ügyek meghatározott csoportjának elbírálására, ha a bíróság rendkívüli munkaterhe miatt az ügyek ésszerű időn belül való elbírálása más módon nem biztosítható, és a kijelölés nem jár a kijelölt bíróság aránytalan megterhelésével.”

4.2. Soron kívüli eljárás – kérdőjelekkel. A kiemelt jelentőségű perekre előirányzott különös eljárási szabályok a feszes, szoros határidőket, és ezek elmulasztása esetére szankciókat kilátásba helyező rendelkezései mindenekelőtt azt a célt szolgálják, hogy e perek gyorsan, rövid határidőn belül befejeződjenek.

¹² Ez azért különös, mert a Gazdasági Versenyhivatal a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat, vagy a tisztességtelen verseny tilalmába ütköző magatartások, pl. kartellezés miatt rendszeresen szab ki 400 Millió Ft-ot meghaladó mértékű gigabírságokat, mely határozatok bíróság előtti megtámadására a Pp. XX. fejezetének, a közigazgatási perekre vonatkozó szabályait kell alkalmazni. Ld. www.gvh.hu

¹³ A Fővárosi Bíróság Gazdasági Kollégiumának 2010. évi beszámolója szerint tárgyévben 2323 elsőfokú peres ügyet regisztráltak, 2274 volt a befejezett ügyek száma és folyamatban maradt 1946 ügy első fokon. Kiss Gábor kollégiumvezető szerint „Változatlanul elmondható, hogy a Gazdasági Kollégium bírái ítéleznek a legösszetettebb és a közvélemény részéről is nagy érdeklődésre számot tartó ügyekben, amely ügyekben mind a tényállás megállapítása, mind a jogi minősítés az átlagosnál nagyobb szakmai kihívást jelent.”
http://www.fovarosi.birosag.hu/evk2010/6_8.pdf 2011.szeptember 2.

A kiemelt jelentőségű pereknél az elsőfokú bíróság köteles erre irányuló kérelem hiányában is elrendelni az ügyek *oron kívüli* intézését. Az elsőfokú bíróság által elrendelt soronkívüliség az eljárás minden szakaszára, a rendes és rendkívüli perorvoslatokra is kiterjed. E pertípus tovább gazdagítja a soron kívüli perek számát, ugyanakkor nem teljesen egyértelmű, hogy ezekben a perekben a törvény alapján minden eljárás kötelezően soron kívüli, vagy olyan eljárásról van szó, ahol a törvény felhatalmazása alapján, de a konkrét ügyben eljáró bíró rendeli el a soron kívüli elbírálást.

A soronkívüliség intézményrendszerében a kiemelt jelentőségű perben előirányzott megoldás szakmaiatlannak, de legalábbis szokatlannak tűnik. A soronkívüliség elrendelésére – hatályos szabályaink szerint – háromféleképpen kerülhet sor:

1. jogszabályi rendelkezés alapján, így pl. a bíróság ellen az ésszerű idő megsértésére alapított kártérítési perben [Pp. 2. § (3)], a váltóperben [Pp. 125. § (4)], a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti perben [Pp. 302. § (2)], a sajtóhelyreigazítási perben [Pp. 344. § (2)],
2. OIT határozat alapján, és
3. alapulhat a bíróság elnökének a rendelkezésén.

A jogszabály rendelkezésén, illetőleg az OIT határozatán alapuló soron kívüli ügyintézés a bírósági eljárás egész tartamára irányadó. A bíróság elnöke által elrendelt soron kívüli ügyintézés az adott bíróság előtti eljárás tartamára vonatkozik.

A bíróság elnöke a soron kívüli eljárást elrendelheti hivatalból vagy az ügyfél kérelmére is. Hivatalból különösen akkor rendeli el, ha pl. ahhoz kiemelkedően fontos társadalmi, igazságügyi, illetve közérdek fűződik; az ügy tárgya az állampolgárok széles körét érintő kérdés; a gyermekek jogait, illetve kiskorú ügyfél fontos érdekét érinti az ügy (pl. gyermek jogállása, gyermek elhelyezése, gyermekkel való kapcsolattartás, apaság megállapítása).

A fent felvázolt rendszerbe a jogalkotó által, a kiemelt jelentőségű perekben adott felhatalmazás, mely szerint a konkrét ügyben eljáró bíró rendeli el a soron kívüli eljárást, nem illeszthető be.

A különbségtételnek azért van jelentősége, mert amennyiben kötelező, ipso iure soronkívüliségről van szó, abban az esetben a bírónak nincs mérlegelési lehetősége, így nem lehet alkalmazni a törvénykezési szünet Pp. 104/A. §-ban foglalt szabályait, ami azt jelenti, hogy ezekben a perekben a határidők számításának általános szabályai szerint folyik az eljárás, akkor is, ha valamely határidő lejárt egyébként a törvénykezési szünet idejére esne. A bekezdés szóhasználata arra enged következtetni, hogy esetünkben nem ipso iure soronkívüliségről van szó.

4.3. A keresetlevél vizsgálata és a tárgyalás kitűzése. A Pp. szerint „a kiemelt jelentőségű perekben a bíróság a keresetlevelet nyomban, de legkésőbb a bírósághoz érkezéstől számított 8 napon belül megvizsgálja annak megállapítása érdekében, hogy nem kell-e azt a félnek hiánypótlásra visszaadni, nincs-e helye az ügy áttételének, illetőleg a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának, és a szükséges intézkedéseket megteszi.”

Mindez tehát azt jelenti, hogy a bírónak egy, adott esetben rendkívül összetett, számos felet érintő, sokrétű jogértelmezési kérdéseket is felvető ügyben, ahol csak a felperes(ek) által rendelkezésre bocsátott okiratok is jelentős mennyiséget tehetnek ki, mindössze nyolc napja van ezek alapos áttekintésére, annak érdekében, hogy a perelőkészítési kötelezettségének eleget tudjon tenni. Ha kizárólag a sajtóból értesülünk a Fővárosi Bíróság Gazdasági Kollégiuma által az utóbbi években tárgyalt milliárdos pertárgyértékű perekről,¹⁴akkor sem gondolhatjuk komolyan, hogy a bíróság eleget tudni tenni ennek a törvényi előírásnak.

A perhatékonyság fokozása nem jelentheti a per előkészítéséhez szükséges intézkedések formálissá tételét, hiszen ez e per további tárgyalásának eredményességét veszélyezteti és megkérdőjelezheti a döntés megalapozottságát.

„A bíróság a keresetlevél érkezésétől számított 60 napon belülre köteles a per első tárgyalását kitűzni, kivéve, ha a törvény a határidő kezdő időpontját illetően korábbi időpontot határoz meg.” A jogalkotó tehát a kiemelt jelentőségű pereknél is bevezeti a kísértékű pernél (45 ill. 60 nap), és a közigazgatási perekben alkalmazott rövidítést az első tárgyalási határnap kitűzésére az általános szabályok szerinti 4 hónaphoz képest.

Míg azonban a kísértékű pereknél a pertárgyérték alacsony volta, ill. a fizetési meghagyásos eljárásból perré fordult eljárás előkészítettsége¹⁵ ezt megengedi, addig egy kiemelt jelentőségű perben ez irreálisan rövid határidőnek tűnik.

A kísértékű perekhez hasonló a helyzet a közigazgatási perekben is, tekintettel arra, hogy ott, a keresetlevél közigazgatási szervnél történő előterjesztése, és a közigazgatási szervnek erre tett nyilatkozata szintén lehetővé teszi az első tárgyalási határnap 60 napon belül történő megtartását, annak hangsúlyozása mellett, hogy ma már főszabályként érvényesül közigazgatási perben az ügy tárgyaláson kívül történő elbírálása. [Pp. 338. § (1)]

A jogalkotó a kiemelt jelentőségű perben a folytatólagos tárgyalás határnapjára vonatkozóan is rövidítést irányoz elő, mely szerint „a folytatólagos tárgyalást az elhalasztott tárgyalás napját követő 2 hónapon belülre kell kitűzni, kivéve, ha a szakértői bizonyítás következtében ennél hosszabb tárgyalási időköz szükséges.” A

¹⁴ Egyet kiemelve ezek közül: a Magyar Állam által a Postabank könyvvizsgáló cége, a Deloitte ellen indított 170 milliárd Ft pertárgyértékű per.

http://nol.hu/gazdasag/a_magyar_allam_elvesztette_a_postabank-pert 2011. szeptember 2.

¹⁵ Mind a 2009. évi L. törvény 37. § (3) bekezdése, mind a Pp. 318. § (1) bekezdése rögzíti a jogosult (felperes) perelőkészítési kötelezettségét, amelynek elmulasztása a perré fordult eljárás megszüntetését vonja maga után. A közjegyző az ellentmondásról szóló értesítés kézbesítésével egyidejűleg felhívja a jogosultat, hogy az értesítés kézbesítésétől számított 15 napon belül a bíróságnak benyújtott beadványon a peres eljárás illetékét rója le és az ügyre vonatkozó részletes tényállításait adja elő és bizonyítékait terjessze elő. Ez utóbbit az teszi szükségessé, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem formanyomtatványán a követelés alapjául szolgáló jogviszonyt, és az érvényesített követelést elegendő kódok alapján megjelölni, így a jogosult részletes tényállításai körében fogja pontosítani követelését, ami azért elengedhetetlen, mert a kötelezett (ekkor már alperes) erre tekintettel tud érdemben nyilatkozni a keresetre. A bíróság a pert megszünteti, ha a jogosult az illetékfizetési és tényállás-előadási, bizonyíték-előterjesztési kötelezettségét határidőben nem teljesíti. [Pp. 318. § (1)]

per mielőbbi befejezését segíti elő, hogy a bíróság a kiemelt jelentőségű perek elbírálása érdekében szükség szerint egymást követő tárgyalási napokra is tűzhet tárgyalást, amennyiben a per körülményei ezt lehetővé és indokoltá teszik.

4.4. Szakértői bizonyítás a kiemelt jelentőségű perben. A Pp. szakértői bizonyításra vonatkozó általános szabályai (177-183/A. §) a szakvélemény előterjesztésére nem állapítanak meg határidőt. Ha a szakvélemény előterjesztését szóban rendeli el a bíróság, a szakvélemény előterjesztésének határideje az a tárgyalási határnap, amelyen sor kerül a szakértő meghallgatására. A szakvélemény írásbeli előterjesztése esetén a bíróság a szakértőt kirendelő végzésében meghatározza a szakvélemény előterjesztésének határidejét is. E tekintetben a jogszabályok nem határoznak meg konkrét időtartamot, azaz a bíróság belátásától függ annak meghatározása, mely általában harminc nap, de e határidőt a bíróság a szakértő kérésére meghosszabbíthatja.

Az általános szabályokhoz képest a Pp. a kiemelt jelentőségű perekben meghatározza a szakvélemény előterjesztésének határidejét, mely főszabály szerint 30 nap, különösen bonyolult esetekben 60 nap, mely indokolt esetben, kizárólag a szakértő indokolt kérelmére egyszer, az eredetileg megállapított határidővel meghosszabbítható.

A kiemelt jelentőségű perekben a pertárgyérték magas voltából is adódóan – melynek csak az alsó határa 400 Millió Ft – feltételezhetően gyakran fog sor kerülni szakértői bizonyításra, mert vélelmezhető, hogy ezekben a perekben olyan összetett gazdasági, műszaki, építőipari, könyvszakértői stb. kérdések is felmerülhetnek, melyek megítéléséhez és megállapításához elengedhetetlen szakértő igénybevétele.

Ehhez képest a Pp. új rendelkezései kiemelt jelentőségű perben a szakvélemény elkészítésére legfeljebb 30 napos, különösen bonyolult ügyekben legfeljebb 60 napos határidőt állapítanak meg. Ez a határidő különösen indokolt esetben egyszer és legfeljebb az eredetileg meghatározott napok számával meghosszabbítható, kizárólag a szakértő indokolt kérelmére. Álláspontom szerint – egy több szakterületet is érintő szakkérdés eldöntéséhez a 30 napos határidő irreálisan rövidnek tekinthető, a 60 vagy esetleg 120 napos határidő megfelelőnek tűnik.

A 2011. évi LXXXIX. törvény jelentősen megszigorította a Pp-nek a tanúval és a szakértővel szemben elrendelhető kényszerintézkedéseket lehetővé tevő 185. § (1) bekezdését, amikor lehetővé teszi, hogy a bíróság elrendelje a meg nem jelent (eltávozott) szakértő elővezetését, és kötelezővé teszi azt, ha a szakértő a szabályszerű kirendelés ellenére ismételtelen nem jelent meg, és elmaradását alapos okkal előzetesen ki nem mentette vagy engedély nélkül eltávozott.

4.5. A per gyors befejezését és a felek rendeltetésszerű joggyakorlását szolgáló egyéb rendelkezések. Kiemelt jelentőségű perben az elsőfokú határozatot – kivéve, ha annak kihirdetését a bíróság elhalasztotta – annak meghozatalától számított legkésőbb 8 napon belül kell írásba foglalni és az írásba foglalást követő 3 napon belül kézbesíteni kell. Ha az ítélet kihirdetését a bíróság elhalasztotta, a kihirdetéskor jelen lévő feleknek a bíróság az írásba foglalt ítéletet nyomban kézbesíti, és ezt a jegyzőkönyvben is feltünteti, a meg nem jelent

feleknek pedig három napon belül kézbesíti. A másodfokú eljárás befejezése után az iratokat a bíróság legkésőbb 15 napon belül megküldi az elsőfokú bíróságnak. A másodfokú eljárást befejező határozatot a felekkel kézbesítés útján az elsőfokú bíróság közli az iratoknak az elsőfokú bírósághoz való érkezését követő legkésőbb nyolc napon belül. Kiemelt jelentőségű perben a jogalkotó lerövidíti a felülvizsgálati kérelem előterjesztésére nyitva álló határidőt 30 napra. [Pp. 386/I. §]

E perekben a jogalkotó eltekint a bíróságot terhelő, a felek peranyag-szolgáltatási kötelezettségével összefüggő, a Pp. 3. § (3) bekezdésében előírt tájékoztatási kötelezettség teljesítésétől. Eszerint a kiemelt jelentőségű perekben a bíróság nem köteles a jogvita eldöntése érdekében a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről a feleket előzetesen tájékoztatni. [386/J.§]

Ez az előzetes tájékoztatási kötelezettség a bíróságot akkor is terheli – ellentétben a Pp. 7. § (2) bekezdésében foglalt általános tájékoztatási kötelezettséggel – ha a félnek jogi képviselője van, ahogyan pl. a kiemelt jelentőségű perben is.

A Pp. 3. § (3) bekezdésében foglalt törvényi kötelezettségtől történő eltérés megengedése különösen arra tekintettel problematikus, hogy a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának 1/2009. véleménye a bíróságot, a bizonyítás körében terhelő tájékoztatási kötelezettség kapcsán külön hangsúlyozta, hogy annak fontos tartalmi eleme a szakértői bizonyítás szükségességéről való tájékoztatás, tekintettel arra, hogy a bíróság tudja eldönteni, hogy meddig terjed a szakértelme, és mikortól szükséges szakértő igénybevétele.¹⁶

Miután a törvény akként fogalmaz, hogy a bíróság *nem köteles* eleget tenni a tájékoztatási kötelezettségének, álláspontom szerint akkor jár el a bíróság helyesen, ha teljesíti a Pp. 3. § (3) bekezdésében foglalt kötelezettségét, ha megítélése szerint a bizonyító fél nincs kellőképpen tisztában bizonyítási kötelezettsége tartalmával, különösen akkor, ha ezzel, a per ésszerű időn belül történő befejezését is előmozdítja, amely e perekben különösen fontos célként fogalmazódik meg.

A kiemelt jelentőségű perekben a kiszabható pénzbírság legmagasabb összege ötmillió forint, az általános szabályok szerinti 500 000 Ft-tal szemben. [386/K §] A felek rendeltetésszerű joggyakorlását hivatott előmozdítani a kiszabható pénzbírság általános szabályok szerinti összegének tízszeresére növelése a kiemelt jelentőségű perben, mely nem tekinthető eltúlzottnak, tekintettel e perek pertárgyértékének alsó határaként megvont 400 millió forintra.

¹⁶ 1/2009. (VI. 24.) PK vélemény a Polgári perrendtartás tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó szabályainak alkalmazásával kapcsolatos egyes kérdésekről

A tájékoztatásnak – a szakértői bizonyítás szükségességét kivéve – a bizonyítási eszközökre általában nem kell kitérnie, azokra a bíróságnak csak akkor célszerű utalnia, ha a per adataiból megállapítható, hogy az adott bizonyítási eszköz (pl. okirat, tanú) igénybevétele nélkül a fél nem tud eleget tenni a bizonyítási kötelezettségének. A jogi képviselő nélkül eljáró felet azonban az adott esetben igénybe vehető bizonyítási eszközökről is tájékoztatni kell. (7. pont) (Bírósági Határozatok 2009. évi 9. szám)

4.6. Részítélet és közbenső ítélet hozatalára vonatkozó különös szabályok. Kiemelt jelentőségű perben a bíróság a Pp.-ben foglalt feltételek fennállása esetén köteles rész- vagy közbenső ítéletet hozni, amennyiben ezt bármelyik fél indítványozza és e körben a feleknek további, a bíróság által elrendelt bizonyítási indítványa nincsen. A bíróság a rész vagy közbenső ítélet meghozatalára irányuló indítványt kizárólag abban az esetben utasíthatja el, ha annak eljárásjogi feltételek nem állnak fenn. A bíróság a kérelem tárgyában legkésőbb a rész- vagy közbenső ítélet hozatalára irányuló indítványt követő tárgyaláson határoz.

A Pp. 213. § (1) bekezdésében rögzített, az ítélet teljességének elve alól, mely szerint az ítéletben foglalt döntésnek ki kell terjednie a perben, illetőleg az egyesített perekben érvényesített valamennyi kereseti kérelemre, a részítélet és a közbenső ítélet jelent kivételt.

A Pp. hivatkozott szakaszának (2) bekezdése abban az esetben teszi lehetővé részítélet hozatalát a perben, ha a bíróság egyes kereseti kérelmek felől vagy a kereseti kérelemnek önállóan elbírálható egyes részei felől külön ítélettel (részítélet) is határozhat, akkor, ha ebben a vonatkozásban további tárgyalásra nincs szükség, és ha a többi kereseti kérelem vagy a beszámítási kifogás eldöntése végett a tárgyalást el kell halasztani.

Nagyon fontos azonban hozzátenni, hogy a részítélet a később hozott ítélettel a beszámítási kifogásra, illetőleg a viszontkeresetre vonatkozó tárgyalás eredményéhez képest hatályon kívül helyezhető, vagy megfelelően módosítható. Mindez pedig azt jelenti, hogy a részítélet csak feltételesen emelkedik jogerőre, mert az ellenfél által előterjesztett viszontkeresetre és beszámítási kifogásra tekintettel utóbb a jogerős részítélet is módosítható. Miután ítéletről van szó, ez azt jelenti, hogy a részítélet esetében a jogalkotó egyedi kivételt tesz az alaki és anyagi jogerőhatás beálltának szabályai alól, mivel a döntést hozó bíróságot feljogosítja arra, hogy a már jogerős határozatát saját hatáskörében utóbb megváltoztassa.

Bár a jogalkotó 2011. március 1-jei hatálybalépéssel módosította a viszontkereset és a beszámítási kifogás előterjesztésére vonatkozó szabályokat kötelező jogi képviselő esetén, oly módon, hogy azok előterjesztését főszabály szerint csak az első tárgyalást követő 30 napon belül teszi lehetővé (Pp. 147/A. § (1) bekezdés), ugyanakkor a hivatkozott szakasz (2) és (3) bekezdéseiben e határidő alól enged kivételt, így nem zárható ki a viszontkeresetnek és a beszámítási kifogásnak a per későbbi szakaszában való előterjesztése, ami hatással lehet a részítélet meghozatalát követő tárgyalások eredményére.

Mindezekre tekintettel megkérdőjelezhető az a szabály, melyet a jogalkotó a Pp. 386/H. § (3) bekezdése alatt előír, mely szerint „a bíróság a részítélettel el nem bíralt kereseti kérelem, illetve keresetrész tárgyalását – ha az ügy körülményei indokoltá teszik – a részítélet jogerős eldöntéséig felfüggesztheti.” E rendelkezés ugyanis azt lenne hivatott biztosítani, hogy csak azt követően kerülhessen sor a részítélettel el nem bíralt kereseti kérelmek tárgyalására, ha a részítélethez már anyagi jogerőhatás tapad, amelynek azonban éppen a részítélet esetében nincs relevanciája, hiszen az utóbb megváltoztatható, a fent írtakra tekintettel. Mindenképpen kritikaként fogalmazható meg a jogalkotó irányában, hogy a kiemelt

jelentőségű per szabályai között még utaló szabályként sem mutat a Pp. 147/A. §-ára, mint a kiemelt jelentőségű perben is alkalmazandó rendelkezésekre.

4.7. A kiemelt jelentőségű perben eljáró bíróság. A Pp. XXVI. fejezete nem teszi lehetővé, hogy a kiemelt jelentőségű perekben első fokon eljáró megyei bíróság, az ügy különös bonyolultságára hivatkozással tanácsban járjon el, ahogy arra lehetőség van pl. közigazgatási perben a bíróság mérlegelésétől függően. Álláspontom szerint ezt a lehetőséget indokolt lett volna biztosítani a perbíróság számára. Biztosan léteznek olyan magas pertárgyértékű ügyek, amelyek ennek ellenére egyszerű ténybeli és jogi megítélésűek, ugyanakkor előfordulhat ennek az ellenkezője is, melyre tekintettel indokolt lenne a bíróság tanácsban történő eljárása.

A 2011. évi LXXXIX. törvény a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény 25. §-ának (3) bekezdéssel történő kiegészítése révén ugyanakkor lehetővé kívánta tenni, hogy amennyiben a bíróság a Pp. XXVI. fejezete szerinti kiemelt jelentőségű ügyet tárgyal, úgy az eljáró bírót az eljárási szabályok és határidők betartása érdekében az egyéb munkavégzés alól szükség szerint fel lehessen menteni, illetve mentesíteni.

A jogalkotó a fentiek mellett szankció kilátásba helyezésével is igyekszik a kiemelt jelentőségű perek bíráit arra ösztönözni, hogy szigorúan eleget tegyenek a törvényi határidők megtartásának. Ennek érdekében előirányozza, hogy amennyiben a Pp. XXVI. fejezete szerinti ügyet tárgyaló bíró az ezen ügyekre meghatározott törvényi határidőt elmulasztja, úgy e körülményt a bíró értékelésnél figyelembe kell venni és az értékelés eredményeként „alkalmas” értékelésnél magasabb minősítést nem kaphat. A bíróság elnöke az értékelés eredményét írásban indokolni köteles, s azt a bírónak, valamint – a legfelsőbb bírósági bíró kivételével – a bíró beosztása szerint illetékes fellebbviteli bíróság kollégiumvezetőjének meg kell küldenie.

Zárszó

A tanulmányban kísérletet tettem arra, hogy a rendelkezéseimre álló területi korlátok között bemutassam és értékeljem az elmúlt évek pertárgyértéktől függő szabályozásának két végpontját: a kisértékű perekben 2009-ben, míg a kiemelt jelentőségű perekben 2011-ben hatályba lépett joganyagot.

Álláspontom szerint a kisértékű perek szabályai – a magyar perjogi hagyományok ellenére – máig nem tudtak igazán gyökeret verni eljárásjogunkban, melynek okát elsősorban abban látom, hogy a jogalkotó a felek rendelkezésétől teszi függővé e szabályok alkalmazhatóságát, a felek ugyanis kérhetik a per általános szabályok szerinti elbírálását, az eljárás igénybevétele tehát fakultatív.¹⁷ A felek pedig ritkán választják a számukra kedvezőtlenebb és szigorúbb szabályok alkalmazását, még a várhatóan gyorsabb döntés érdekében sem.

A kiemelt jelentőségű perek hatályos szabályai számos ponton kísértetiesen

¹⁷ Varga István szerint a jogalkotó ezzel a szabállyal diszpozitív eljárásjogot alkotott, mely nemzetközi összehasonlításban is egyedülálló. In: Varga i.m. 1469. o.

hasonlítanak a 2009. évi LXVIII. törvénnyel bevezetni kívánt vállalkozások egymás közötti pereiben tervezett szabályokra, így pl. tárgyalást egymást követő napokra történő ütemezése, kötelező jogi képviselőt, tárgyalás előkészítéséhez szükséges intézkedések megtételére nyitva álló határidő, tárgyalások kitűzésére nyitva álló határidők lerövidítése, pénzbírság összegének felemelése stb.

Míg azonban a vállalkozások egymás közötti pereit – a szabályozás korántsem tökéletes volta ellenére – legalább a modern technika polgári perben történő igénybevétele előtt nyitották volna meg az utat, ezzel is erősítve a minőségi ítékezés feltételeit, növelve emellett a pert megelőző és pert elhárító eljárások szerepét, addig a kiemelt jelentőségű perekben egy átgondolatlan, szakmai hibáktól hemzsegtető szabályozás lépett hatályba, mely hibák korrigálása – ha az egyáltalán lehetséges – sajnos ismét a jogalkalmazókra vár.
